

LA TRANSICIÓ A INCA. ASPECTES POLÍTICS, 1975-1981

MIQUEL PIERAS VILLALONGA
FRANCISCA VIVES AMER

1.- INTRODUCCIÓ

La finalitat d'aquesta comunicació sobre la situació política durant la Transició a Inca se centra sobretot en l'explicació dels canvis polítics a nivell municipal que es visqueren entre 1975 i 1981. Per les pròpies característiques del treball possiblement hi haurà algunes llacunes ja que les úniques fonts que s'han utilitzat són les del **Setmanari Dijous**. S'ha de dir que en aquesta comunicació abunda més el relat dels esdeveniments a nivell local que l'anàlisi i la interrelació d'aquests fets amb les situacions que es vivien a nivell local, autonòmic o estatal. Creim que aquesta comunicació és una primera passa per a futurs estudis, més extensos i profunds sobre aquest període. Hem dividit la comunicació en dues grans parts. La primera està dedicada a presentar la situació econòmica, cultural i social que es va viure a Inca entre 1975 i 1981. A partir d'aquests tres camps donarem a conèixer quina va ser l'evolució de la societat inquera durant aquests anys. Des d'aquest coneixement ens serà més fàcil entendre l'evolució política que es va viure durant el període de la Transició. La segona part de la comunicació està dedicada a l'estudi d'aquesta evolució política, del pas d'un ajuntament franquista a un ajuntament plenament democràtic.

Com ja hem dit abans, la font més utilitzada en aquesta comunicació, gairebé l'única és el **Setmanari Dijous**. El **Setmanari Dijous** va ser fundat a Inca l'any 1974. Els seus primers promotors, entre d'altres, foren Gaspar Sabater Serra, Josep Antoni Pujadas, Antoni de Luis Martorell, Santiago Cortès Forteza, Rafel Salom, Pedro Ballester, Lluís Maicas, Andreu París, Gabriel Alzamora i Gabriel Payeras. Entre els primers col·laboradors i que han destacat per la seva continuïtat s'han de citar: Andreu Quetglas, Guillem Coll, Gabriel Pieras, Pau Reynés, etc... Els primers anys seguí una tendència pròxima als grups més conservadors de la

ciutat, encara que hi apareixen col·laboracions esporàdiques de grups més progressistes que al llarg dels anys varen continuar i es feren més freqüents. Partir d'una font periodística com el **Dijous**, on les cròniques de les sessions plenàries predominaven sobre els articles d'opinió i crítica política, ha provocat que la comunicació tenguí un caràcter descriptiu i desenvolupi els fets de forma cronològica. La manca d'utilització d'altres fonts no ens ha permès mostrar les relacions del món polític amb el món econòmic i social. Per exemple, no hem pogut contestar a la pregunta de si la caiguda de Crespí i l'ascens de Pons l'any 1981 s'havien de relacionar amb la pressió de certs grups econòmics inquers, a interessos urbanitzadors, pactes entre les cúpules dels partits a nivell estatal o regional, o si va ser fruit d'una simple crisi política del govern municipal. Com dèiem aquesta tasca pot servir per encetar un altre estudi més profund, amb més fonts i amb una àmplia base bibliogràfica.

2.- SITUACIÓ ECONÒMICA: DE L'EUFÒRIA A LA CRISI (1975-1981)

Els sis anys que van des de 1975 a 1981 són de gran transcendència tant des del punt de vista polític com econòmic i social a Inca. Durant aquest període, es passa de l'eufòria econòmica a les portes d'una crisi que deixarà malmesa l'estructura productiva i social de la ciutat.

Aquesta bonança econòmica s'observa, per exemple, en les paraules de l'empresari Antoni Fluxà. El qui aleshores era batle d'Inca afirmava en ocasió d'una visita a la ciutat del governador que *"Inca es en sí una ciudad pobre, por su término, puesto que no tenemos playas..., todo tiene que salir de los bolsillos particulares de los moradores ya que además el 80% de todos son obreros... Inca posee cerca de 100 fábricas de calzado, veintitantas fábricas de marroquinería, fábricas de curtidos, infinidad de comercios, una población netamente industria"*¹.

La tranquil·litat que es respirava l'any 1975 a l'economia inquera es veu trencada a principis d'abril de 1976 quan els Estats Units d'Amèrica, afectats per la Crisi del Petrolí, es plantegen la possibilitat de tancar les seves fronteres al calçat inquer. Això provocà ràpidament un malestar generalitzat en el sector de la pell. A més, els analistes econòmics consideraven que el sector també es veia afectat per problemes de tipus intern². En els darrers mesos les matèries primeres, soles i pells, s'havien encarit entre un 70 i un 90 i els productes químics, entre un 20 i un 45 per cent. Això provocava una escassetesa de matèries primeres i dificultats per servir la cartera de clients. Al mateix temps, els empresaris trobaven molts de problemes a l'hora d'aconseguir els denominats crèdits blans per capitalitzar l'empresa. Finalment, el Govern central no ofería cap tipus de resposta

¹ Setmanari *Dijous*, 2 octubre 1975

² Setmanari *Dijous*, abril 1976

davant aquesta problemàtica. A finals d'abril de 1976, Estats Units va decidir no tancar les fronteres, però els problemes interns del sector del calçat continuaven³.

El setembre de 1977 els empresaris tornaven de la fira internacional del calçat d'Elda i expressaven la seva preocupació davant les creixents dificultats amb les quals es troben⁴. El que més els preocupava era l'augment en el preu de les matèries primeres, ja que això provocava que no poguessin competir a determinats indrets i haguessin d'encaminar la seva producció cap a la fabricació de calçat de qualitat.

Al mateix temps, i tenint en compte que els canvis polítics i socials a tots els nivells en aquells moments eren constants, la forma d'actuar i organitzar-se dels treballadors també es va transformar. Donades les característiques de l'economia d'Inca, els sectors laborals on aquests canvis foren més notoris fou en els de la pell. Pel març de 1977 ja es produïen les primeres discrepàncies per temes laborals. La pau social de la dictadura estava a punt de finalitzar. L'aparell oficial que havia regit les relacions entre obrers i patrons estava essent substituït per noves organitzacions⁵. Apareixen associacions patronals, grups de mitjana i petita empresa, comissions obreres i nous sindicats. En aquells dies, en el **Setmanari Dijous**, referint-se a les relacions laborals del sector del calçat, apareixien frases com aquesta: *“reuniones, discusiones, convenios, huelgas, son palabras muy frecuentes, desgraciadamente nombradas con excesiva frecuencia”*⁶.

Per l'agost del 1977, s'estava negociant el conveni laboral del sector de la pell a nivell nacional. Els treballadors demanaven, entre d'altres coses, quaranta hores de feina en cinc dies, el cent per cent del sou en cas d'incapacitat laboral transitòria, igualtat per a la dona o un sou mínim de 7.500 pessetes setmanals⁷. A nivell local, sembla que, en general, la lluita de l'obrer per aconseguir aquestes reivindicacions no era molt forta. Això es dedueix de les paraules del sindicalista Guillem Coll (CCOO) quan afirmava que *“el trabajador está suficientemente mentalizado, entiende muy claramente lo que le interesa negociar pero no lo han dejado expresarse ni unirse. Le están haciendo mucho terrorismo, le van metiendo miedo... No se han permitido las asambleas y no se ha dejado local para reunirse, se les ha coartado la libertad sindical”*⁸.

Paral·lelament a aquests moviments reivindicatius apareix la Associació Profesional de Trabajadores de las industrias de la Piel de Baleares. Des d'un principi, va ser acusada d'amarillisme i de substituir l'antic sindicat vertical entre d'altres coses

³ *Setmanari Dijous*, abril 1976

⁴ *Setmanari Dijous*, 22 setembre 1977

⁵ *Setmanari Dijous*, 18 agost 1977

⁶ *Setmanari Dijous*, 24 març 1977

⁷ *Setmanari Dijous*, 25 agost 1977

⁸ *Setmanari Dijous*, 25 agost 1977

perquè compartien el mateix advocat i ocupaven l'antiga seu sindical que es trobava a Inca. Aquesta associació aglutinava uns 1.200 associats repartits per totes les illes⁹.

L'any 1979, ja es parlava d'una forma oberta i contundent de les dificultats per les quals passava el sector del calçat¹⁰. Joan Corró, de la firma Sublime, reconeixia que estaven en front de la crisi més greu dels darrers anys i culpava d'això a la pròpia situació econòmica del país i a l'elevada inflació. Davant aquests fets, a finals d'any, des del Ministeri d'Indústria s'enviava un representant per conèixer de manera directa les dificultats que afectaven el sector¹¹. Pel desembre de 1979 algunes fàbriques, com a conseqüència de la manca de comandes, ja havien reduït la jornada laboral a tres dies i les previsions que es feien de cara al proper any no eren gens optimistes¹².

Durant els dos anys següents, 1980 i 1981, la situació es va agreujar considerablement. El tancament de fàbriques i l'acomiadament de treballadors ja eren fets consumats. Durant aquest període empresaris i sindicats intentaren trobar solucions adients que, lògicament, no coincideixen ja que els interessos dels uns i dels altres no eren els mateixos. Si el sector empresarial proposava entre d'altres mesures la devaluació de la pesseta, ajudes a l'exportació, jubilacions anticipades o facilitats per reduir la plantilla en períodes de manca de treball¹³, les reivindicacions dels sindicats se centraven, sobretot, en una reestructuració fonamentada en un pla conjunt que permetés reconduir el sector¹⁴.

A finals de l'any 1980, patronals i sindicats arribaren a una mena d'acord sobre l'adopció d'algunes mesures encaminades a sanejar la indústria del calçat. Es proposava la modernització de l'estructura productiva, l'ordenació de la indústria auxiliar, la potenciació del disseny, la moda i el màrqueting com a elements que permetrien donar un valor afegit al calçat balear, el desenvolupament d'un programa de formació i d'acció contra l'atur i l'establiment de canals de finançament que estimulassin la reconversió. Entre les mesures a curt termini es demanava la liquidació dels deutes derivats de la fiscalitat i la redacció d'un estudi sobre jubilacions anticipades¹⁵.

Dins tot aquest procés canvi els sindicats denunciaven el fet que alguns empresaris, aprofitant-se del moment i de les facilitats procedents de l'administració, reduïen les seves plantilles amb l'única finalitat de reduir costos i augmentar els

⁹ *Setmanari Dijous*, 15 setembre 1977

¹⁰ *Setmanari Dijous*, 11 octubre 1979

¹¹ *Setmanari Dijous*, 1 novembre 1979

¹² *Setmanari Dijous*, 6 desembre 1979

¹³ *Setmanari Dijous*, 12 juny 1980

¹⁴ *Setmanari Dijous*, 10 juliol 1980

¹⁵ *Setmanari Dijous*, 2 octubre 1980

beneficis. Segons els sindicats el motiu d'aquesta decisió no era la manca de comandes, sinó una bona ocasió per poder submergir part de la producció¹⁶.

El període que hem estudiat fins ara (1975-1981) es tanca amb la presentació, a mitjans de 1981, del Pla de Reconversió del Sector del Calçat per part del Govern Central que contemplava ajudes encaminades a millorar la tecnologia i la productivitat; a fomentar la comercialització a partir de campanyes publicitàries i el control rigorós de qualitat; mesures financeres, fiscals i laborals a partir de crèdits a llarg termini per inversions d'equipament i una possible moratòria de les quotes de la seguretat social, així com facilitats per a les jubilacions anticipades per majors de 60 anys.

Quan s'han de tractar els aspectes econòmics no es pot obviar el paper que va tenir l'Associació de Comerciants creada l'any 1979¹⁷. Entre les primeres activitats que dugueren a terme destaca l'intent de revitalitzar les fires que fins llavors passaven gairebé desapercebudes i no tenien cap tipus de suport institucional¹⁸. Josep Buadas, Antoni Seguí, Jaume Cabrer i Pere Amer foren alguns dels promotors d'aquesta iniciativa. L'objectiu principal de l'associació se centrava: *"en la unión de todos los comerciantes con la idea de hacer un solo cuerpo ante los problemas que hay y puedan llegar"*¹⁹. Per altra banda, tenien la intenció de canalitzar una sèrie d'actes per atreure la gent dels pobles veïns cap el comerç d'Inca. Sembla que, des d'un principi, l'associació va tenir bona acollida i en poc temps el 80% dels comerços s'hi havien afiliat²⁰.

Un tema que suscità un ampli debat per les seves possibles conseqüències a l'economia d'Inca fou el de l'autopista a Palma. Ja des de l'inici de les obres va sorgir una preocupació generalitzada sobre les repercussions que tendria aquesta nova infraestructura. Sebastià Verd va ser un dels periodistes que va donar peu a certa intranquil·litat quan des de les pàgines d'un periòdic afirmava *"¿Qué sucedería por ejemplo con las incipientes comarcas de la isla? La capitalidad de Inca, como cabeza de comarca, se suprimiría. ¿Quién pudiendo trasladarse en coche rápida y cómodamente a Palma, donde existen grandes almacenes y una mayor densidad comercial, elegiría Inca...?"*²¹

Els debats sobre l'autopista es perllongaren durant els anys següents no faltant mai propostes alternatives, tant per part dels batles dels distints municipis com de persones i col·lectius preocupats pel tema. No obstant això, Palma i Inca quedaren unides per la polèmica autopista.

¹⁶ *Setmanari Dijous*, 25 juny 1981

¹⁷ *Setmanari Dijous*, 18 octubre 1979

¹⁸ *Setmanari Dijous*, 2 novembre 1978

¹⁹ *Setmanari Dijous*, 18 octubre 1979

²⁰ *Ibid.*, 19

²¹ *Setmanari Dijous*, 2 febrer 1978

3.- LA SITUACIÓ CULTURAL: LES PRIMERES PASSES DEL RECOBRAMENT CULTURAL MALLORQUÍ(1975-1981)

Durant els anys que seguiren a la mort de Franco l'organització d'actes culturals a la ciutat d'Inca es limitava, quasi exclusivament, a algunes representacions teatrals o musicals, algunes taules redones o col·loquis, a més dels clàssics concursos de dibuix, redacció, fotografia i pintura durant les festes patronals o firals. Per altra banda, sembla que dues de les associacions més representatives d'aquell moment tenien problemes. El Círculo de Arte y Cultura estava pràcticament tancat a les manifestacions culturals i l'Obra Cultural Balear tenia dificultats en els seus intents d'expansió²².

Una de les possibles causes de l'escassa activitat cultural era la manca d'interès mostrat per part de les autoritats locals. Això es dedueix quan, des de les pàgines del **Dijous**, es posa de manifest la manca de col·laboració en el món cultural per part de l'Ajuntament²³. Aquesta deixadesa arribà al seu punt àlgid, quan el batle Antoni Fluxà decidí trencar tot tipus de relacions amb el Ministeri de Cultura. El motiu fou que, des de l'ajuntament, es va decidir que el local de la Quartera, utilitzat fins llavors pel citat Ministeri per dur-hi a terme actes culturals, havia de passar a altres usos. Un altre factor que frenava l'activitat cultural era el de la indiferència generalitzada i la falta d'inquietud de gran part de la població. Això almenys és el que es desprèn de les declaracions al **Setmanari Dijous** de Jaume Armengol, escriptor i guanyador d'alguns premis literaris²⁴, del cantautor Miquel Àngel Rubert²⁵ i de l'historiador Gabriel Pieras²⁶. Els tres descriuen la desgana cultural que es vivia a la ciutat.

L'any 1979, amb l'arribada del primer consistori elegit democràticament, s'inicien certs canvis dins el món cultural. Una de les primeres decisions del nou Ajuntament fou restablir les relacions amb el delegat del Ministeri de Cultura a les Balears²⁷. També es creà una comissió assessora de Cultura amb la finalitat d'aconsellar i aportar iniciatives o informes tècnics sobre qualsevol aspecte relacionat amb l'àmbit cultural. Cal esmentar que, a partir de 1980, les despeses econòmiques d'aquesta àrea es varen veure considerablement augmentades, sobretot si es té en compte que en els darrers pressuposts de l'Ajuntament franquista s'hi destinava una partida de tan sols cinc mil pessetes²⁸.

²² *Setmanari Dijous*, 9 novembre 1978

²³ *Ibid.* 22

²⁴ *Setmanari Dijous*, 17 març 1977

²⁵ *Setmanari Dijous*, 28 abril 1977

²⁶ *Setmanari Dijous*, 21 abril 1977

²⁷ *Setmanari Dijous*, 4 octubre 1979

²⁸ *Setmanari Dijous*, 15 maig 1980

Les limitacions imposades des de la dictadura, juntament amb els canvis sociològics que tingueren lloc a partir dels anys 60, propiciaren un debilitament tant de la cultura com de les festes populars. No és d'estranyar que a la mort de Franco, i en el cas concret d'Inca, moltes d'elles passassin desapercebudes per la majoria de ciutadans.

El cas paradigmàtic és el de les Fires. A finals d'octubre de 1975, encara en vida del dictador, la primera de les tres fires abans del Dijous Bo va passar quasi inadvertida. Des del **Setmanari Dijous** es comentava que *“hoy la feria pasa desapercibida, quizás porque la iniciativa oficial no ha sabido contener esta lenta pero real erosión que ha ido desgastando esta feria... No podemos menos que recordar con cierta nostalgia las jornadas feriales que han señalado -años atrás- un hito en el calendario de la ciudad. Ni podemos menos que paladear aún el sabor de nuestros domingos en los primeros turrone, o el rosario, o las bolsas de castañas o de churros que eran ofrecidos como presentes familiares a los seres queridos”*²⁹. Les fires començaren a revitalitzar-se a principis dels anys 80 gràcies a l'empenta de l'Associació de Comerciants.

Les festes populars de Sant Antoni i Sant Sebastià, tan arrelades a Mallorca, en el cas d'Inca passaven sense pensa ni glòria. L'any 1976 la festa de Sant Antoni es reduïa a l'encesa d'un fogueró a la plaça del Bestiar i a les Beneïdes després de la missa³⁰. En el cas de Sant Sebastià sembla ser que la situació era encara pitjor, si tenim en compte el que deia la premsa local: *“El fogueró de San Sebastián: una tradición que desaparece”* o *“Es una pena que fiestas tan arraigadas a la historia de Inca vayan perdiéndose y no se haga nada por continuarlas”*³¹.

A partir de 1981, la festa de Sant Antoni està molt més animada que els anys anteriors. Els foguerons que s'encengueren foren nombrosos i l'afluència de participants a les Beneïdes es va veure molt incrementada. El fogueró més concorregut va ser el de la plaça del Bestiar on s'organitzà un concurs de cançó popular. Aquest any, a més de la Cambra Agrària, hi col·laboraren l'Ajuntament i l'Associació de Comerciants³². Aquest mateix any la festa de Sant Sebastià també es va veure molt més animada que en anys anteriors³³.

La nova situació de més llibertat sorgida a partir de 1975 deixà sentir ben aviat els seus efectes a tots els nivells de la societat. Les antigues associacions, gestades a partir de la política de l'antic règim, seguiren perdent protagonisme i cediren el pas a uns nous tipus d'agrupacions. Un cas representatiu del que

²⁹ *Setmanari Dijous*, 9 novembre 1978

³⁰ *Setmanari Dijous*, 15 gener 1976

³¹ *Setmanari Dijous*, 26 i 12 gener 1978

³² *Setmanari Dijous*, 22 gener 1981

³³ *Setmanari Dijous*, 29 gener 1981

acabam d'esmentar és el de la Organización Juvenil Española (OJE). Aquesta associació, durant alguns anys, va continuar organitzant excursions o participant en alguns actes en els quals es posaven de manifest unes formes d'actuar encara lligades a l'anterior règim. El maig del 1977, en motiu del "*Día de la madre*" el **Dijous** comentava que "*la escuadra <<Guerrilleros>> hizo entrega de sendos ramos de flores a Santa María la Mayor y a las esposas de las primeras autoridades. Con este acto simbólico se pretende honrar a la madre española por su abnegación y sus virtudes*"³⁴.

En l'àmbit musical s'ha d'esmentar el cas de l'Orfeó l'Harpa d'Inca que, des de feia anys, es trobava estancat fins al punt que es pressentia la seva desaparició³⁵. Durant aquells anys les actuacions varen ser molt poques. Només es pot destacar el concert celebrat l'any 1978 en motiu del 25è aniversari de la mort del seu fundador Miquel Duran. El ressorgiment de la coral no va iniciar-se fins a principis dels anys 80. La millora de la Banda de Música arribà cap el 1978 quan el seu director, Vicenç Bestard, amb la col·laboració de Pedro Ballester, director de l'escola pública Llevant, varen contractar Rafel Martínez com a professor de música i director ajudant. A més es varen comprar nous instruments i l'agrupació es va veure incrementada amb músics més joves.

Una de les entitats culturals que tenien cert relleu en aquells anys era el Cine-Club ACIC (Amics del Cine d'Inca i Comarca). Va iniciar les seves activitats l'any 1974 de mans del professor Luis Sanmartín. La seva finalitat no era altra que la difusió del cinema d'autor. L'any 1979, amb els canvis a l'organització del cine-club, s'intentà donar-li un nou impuls mitjançant una campanya de difusió i de captació de nous socis³⁶.

L'aparició de l'Associació de Veïns de Crist Rei constituí una novetat a Inca ja que per primera vegada es creava una agrupació d'aquest tipus i que, al llarg dels anys, serviria de referent a les que anaren sorgint a les distintes barriades d'Inca. La de Crist Rei es posà en marxa a mitjans d'octubre de 1979 de la mà d'una junta promotora. Si bé les primeres reivindicacions foren de caire festiu, més tard començaren a demanar millores pel barri, entre les que destacava un pont per poder creuar la via del tren sense córrer perill. El primer president fou Antonio Caballero Arroyo que, a principis de 1980, manifestava que les seves aspiracions no eren polítiques, sinó aconseguir millores per a la barriada³⁷.

³⁴ *Setmanari Dijous*, 5 maig 1977

³⁵ "La decadència que el president Corró ha heretat, s'accentua de cada vegada més. Els assaigs, quan es poden fer, són migrats i no poques vegades s'han de suspendre per falta d'assistència. Continua la manca de color extern que es" pràcticament nul dins l'ambient tan mercantilitzat que va precedir la crisi econòmica

"Vers l'any 1972 l'Orfeó l'Harpa d'Inca inicià alguns dels seus dies més amargs. L'estancament era manifest. Sense arribar a desaparèixer, l'activitat musical es veu reduïda a col·laboracions en els actes religiosos".

Llorenç Maria Duran (1995): **Crònica comentada de l'orfeó l'Harpa d'Inca**, ed Ajuntament d'Inca, p. 90 i p.99

³⁶ *Setmanari Dijous*, 13 setembre 1979

³⁷ *Setmanari Dijous*, 14 febrer 1980

Dins del nostre àmbit cultural ha jugat, de sempre, un paper molt destacat l'Obra Cultural Balear (OCB). L'any 1974, dotze anys després de la seva fundació, es va crear la delegació d'Inca. A partir d'aquí la tasca cultural, cívica i, sobretot, la lluita per recobrar la llengua catalana s'erigiren en els pilars que sustentaren l'associació. Les seves activitats, sempre encaminades a la defensa i conservació del nostre patrimoni, toparen, sovint, amb interessos oposats que dificultaren el seu desenvolupament. Durant els primers anys l'entitat organitzà, sovint, recitals a on actuaven joves inquers com: Bernat Forteza, Tomeu Ramis, Miquel Angel Rubert... També fou important l'impuls que es donà a l'hora de recobrar els foguerons de Santa Maria la Major i tot el context que envoltava la festa. El 10 de novembre de 1977 apareix al **Setmanari Dijous** el programa d'actes del fogueró organitzat per l'OCB, a on, a més de la torrada, s'havien de cantar cançons del camp a càrrec d'en Biel Caragol i el seu grup i d'en Biel d'es Cantó.

L'OCB fou molt crítica amb l'ajuntament presidit pel balte Antoni Fluxà. Els interessos d'uns i altres eren divergents i oposats. A un comunicat aparegut al **Setmanari Dijous** el 20 de juliol del 1978 l'entitat afirmava que "*l'Ajuntament defensa la ANTICULTURA i la ALIENACIO CULTURAL IMPOSADA. L'OCB defensa la cultura del seu poble i l'alliberació del jou oligàrquic-imperialista.*" En el citat comunicat es criticava la gestió cultural de l'Ajuntament durant les festes patronals. Aquell any l'associació organitzà una sèrie d'actes alternatius al programa de l'Ajuntament amb motiu de les festes patronals.

Els anys 1976 i 1977 es feia a Mallorca el Congrés de Cultura Catalana amb la intenció de celebrar una gran diada reclamant el dret de l'autonomia que incloïa la defensa de la cooficialitat del català. El juny de 1976 el col·legi Beat Ramon Llull obrí les seves portes al citat Congrés, però el seu ressò no fou gens satisfactori segons es dedueix de les declaracions de Gabriel Janer Manila que presentava el Congrés a Inca. L'escriptor afirmava que "*la ciutat d'Inca, la població més industrial de l'illa, tingué per al congrés una resposta excessivament raquítica, gairebé malalta. Hi havia un centenar de persones algú m'advertí que gran part d'aquest públic procedia de pobles veïns*"³⁸. Els grans absents del Congrés foren els petits fabricants, industrials i comerciants. Janer Manila, referint-se a ells, deia que "*possiblement ni se'n van adonar, i si ho varen saber degueren pensar que un congrés de cultura sempre és una brusca de mitja dotzena de sonats, que un congrés de cultura no té res a veure amb la direcció de l'empresa. I s'equivocaven, perquè el congrés també podria ajudar-los a replantejar-se seriosament la problemàtica de la indústria inquera, a reflexionar sobre el passat del seu poble i intentar d'extreure'n conseqüències per a l'esdevenidor. Tampoc no hi havia obrers. És probable que els qui fan les sabates visquin una mica a imatge i semblança dels amos*"³⁹.

³⁸ *Setmanari Dijous*, 1 juliol 1976

³⁹ *Ibid.* 38

A mesura que s'anava democratitzant la vida política eren moltes les pressions que s'exercien, tant a nivell individual com per part d'algunes associacions, perquè aquesta situació de minorització del català es modificàs. Una de les institucions que reclamava canvis en aquest sentit era l'Església. Sabem que a principis de 1977 es començaren a celebrar regularment misses en mallorquí a la parròquia de Crist Rei. Pel març del mateix any una tercera part de les misses celebrades el cap de setmana es feien en mallorquí⁴⁰. El 1978 per primera vegada, en molts d'anys, Mn. Pere Llabrés Martorell, rector de la parròquia de Santa Catalina Thomàs, digué la missa solemne de Sant Abdon i Senén en català "*satisfent d'aquesta manera a molta gent que desitjava que a la fi, aquest dia, no nos sentíssem forasters a ca-nostra*"⁴¹.

Si bé és veritat que durant els primers anys de la Transició no faltaren iniciatives, l'esmentada anteriorment només n'és un exemple. L'arribada del primer ajuntament democràtic presidit per Jaume Crespí propicià un canvi quantitatiu i qualitatiu dins l'àmbit cultural i lingüístic. Una de les primeres propostes de la Comissió de Cultura, creada l'any 1979, fou la posada en funcionament d'un pla de retolació de carrers de la ciutat, recobrant els noms tradicionals i adequant-los a la nova situació democràtica i autonòmica.

4.- LA SOCIETAT INQUERA, OBERTA A NOVES FORMES DE PENSAR (1975-1981)

Quan tractam els canvis socials no podem perdre de vista la dècada dels 60, ja que és durant aquests anys quan, amb l'arribada del turisme de masses, s'estableix la divisòria entre la societat anterior al boom turístic i la societat actual. A partir d'aquests moments s'inicien una sèrie de canvis profunds que permeten la implantació d'un nou model social que conviu i va substituint, d'una manera progressiva però ferma, el model tradicional. Cap a 1975 l'estructura de la societat inquera, a grans trets, es pot definir de la manera següent: una petita burgesia empresarial propietària de fàbriques i comerços; un col·lectiu nombrós d'obres que treballa a les fàbriques; finalment, una classe mitja, part de la qual es troba ocupada en professions liberals, que s'entremescla amb els grups abans esmentats⁴².

A nivell polític el posicionament dels inquers es podia sintetitzar així: una dreta ben definida com a grup, un centre no tan ben definit, però existent i una esquerra dispersa⁴³. A nivell general, es pot dir que estam davant una societat desconcertada que, quan es veu obligada a prendre decisions, cosa que no havia

⁴⁰ *Setmanari Dijous*, 3 març 1977

⁴¹ *Setmanari Dijous*, 3 agost 1978.

⁴² *Setmanari Dijous*, 5 febrer 1976.

⁴³ *Ibid.* 42

fet durant quaranta anys, manifesta cert temor a expressar la seva postura. El que acaba d'afirmar es dedueix de les entrevistes i comentaris que apareixen a la premsa local i a on és molt freqüent el comentari "*soc apolític*", sovint sense que hi vengui a compte. Una altra manifestació clara d'aquest desconcert s'observa en la incertesa o desconfiança que mostren els ciutadans davant el futur polític que els espera. A mesura que passin els anys, es desenvolupin les primeres eleccions sense incidents i es consolidi el sistema democràtic, aquest temor lògicament s'extingirà.

Amb el final del franquisme arribà, també, el final de la censura i de les prohibicions, explícites o no, en el tractament d'alguns temes. A partir dels anys 70 sorgeix tot un debat social nou. Temes fins llavors vedats ara són debatuts a la premsa local. A més, aquests temes són entesos des de punts de vista diferents, no com fins llavors que només s'acceptava l'oficial. El sector més conservador de la societat es mostrava sorprès per determinats comportaments adoptats pels més joves i, de tant en tant, manifestaven la seva preocupació recriminant "*la manca de moralitat*". Un exemple que ens ha cridat especialment l'atenció és l'editorial del 4 novembre de 1976 del **Setmanari Dijous** on, amb el títol "*Carta abierta a una muchacha decente*", es recriminava públicament a una parella pel seu comportament "*excessivament carinyós*" en una sala de cine. L'autor de l'editorial es queixava de que "*la autoridad ha archivado las disposiciones legales y se han desentendido de manera absoluta de velar por la moral pública*".

Durant els primers anys de la Transició, temes que fan referència al món de la dona com l'avortament o les seves reivindicacions en el món polític i laboral són els pilars d'un debat cada cop més freqüent. No obstant això, a Inca aquest debat és feble i quasi sempre les persones que hi participen ho fan des d'una perspectiva a on es posa de manifest que la dona accepta el seu paper subordinat a l'home i a la maternitat i, al mateix temps, es rebutgen els postulats feministes sorgits a rel de l'Any Internacional de la Dona del 1975. Això al menys és el que es dedueix d'algunes cartes aparegudes a la premsa local. Un article d'opinió, titulat "*Derechos...y deberes de la mujer*" deia "*hoy todo el mundo habla de realizarse, hay muchas mujeres para las cuales el trabajo en la casa no deja vía a la creatividad, pero hay alguna actividad humana que pueda compararse con la maternidad? Hay ciertas funciones que no se pueden delegar, pues el Creador encomendó a la mujer este maravilloso trabajo*"⁴⁴.

També, des d'organismes públics, com l'Ajuntament, es demostra una desconfiança a l'hora de contractar dones per desenvolupar determinades feines reservades fins llavors als homes. El juny de 1977 en una crònica referida al plenari de l'Ajuntament es comentava que "*la policía femenina está en la cuerda floja. Como se sabe las cuatro guardias municipales se contrataron como prueba*."

⁴⁴ *Setmanari Dijous*, 15 abril 1976

*El pròxim dia 30 de junio finaliza el contrato de las <<niñas>> de la policía municipal. Al parecer no se les renovará el contrato*⁴⁵.

La progressiva incorporació de la dona a la feina, va dur associat el problema de la manca de guarderies. Malgrat hi havia en funcionament la Casa Cuna, a càrrec de les Germanes de la Caritat, les places de guarderia per a infants eren insuficients i, de cada dia, es feien més necessàries. Pel maig de 1977 la guarderia Toninaina obria les seves portes amb el patrocini de la família Fluxà. Però ben aviat aparegueren dificultats, suposadament de caire econòmic, i el 1980 es parlava amb insistència del seu tancament. Aquest no es va arribar a produir ja que l'Ajuntament va decidir intervenir-hi. A partir d'aquells anys, la iniciativa privada propicià noves places escolars que suplien els pares durant la jornada laboral.

A les eleccions municipals del 1979 la representació femenina a les llistes electorals va ser quasi nul·la a Inca. La UCD no comptava amb cap dona. El PSOE en tenia quatre a les llistes i el PCIB una, però cap d'elles entre els deu primers llocs. La Coalició Democràtica, en tenia dues situades en el nombre 15 i 23. La Candidatura Progressista Independent en situà una en el nombre 7, les quatre restants a partir del nombre 17. L'excepció fou Maria José Echezarreta Eizmendi que encapçalà la llista de l'Organización Revolucionaria de Trabajadores. Obviament el primer consistori democràtic que sorgí de les eleccions només comptava amb la presència d'homes amb el sentit estricte de la paraula.

Tot i que els inquers no han destacat pel seu activisme a l'hora de reivindicar una millora sanitària no dubtaren ni un moment en sortir al carrer i manifestar el seu malestar per les deficiències que presentaven aquests serveis⁴⁶. El 14 de setembre de 1978 tingué lloc una manifestació que reuní a unes mil persones baix els lemes de "*sanidad popular*", "*servicios médicos suficientes*" i "*volem una clínica*". Durant la mateixa es demanà la dimissió del batle, Antoni Fluxà. El manifestants deixaren clar que el poble i la comarca el que necessitava no era un ambulatori sinó una clínica, un hospital⁴⁷.

5.- SITUACIÓ POLÍTICA ENTRE 1975 I 1979

5.1.- L'ajuntament d'Inca i la política local

Entre 1975 i 1979, a nivell municipal, el règim franquista encara era viu a Inca. Mentre a les institucions estatals la democràcia havia arribat amb certa celeritat, en els ajuntaments es varen perpetuar els càrrecs de l'anterior règim. Tan

⁴⁵ *Setmanari Dijous*, 2 de juny 1977

⁴⁶ *Setmanari Dijous*, 14 setembre 1978

⁴⁷ *Setmanari Dijous*, 21 setembre 1978

sols alguns regidors eren elegits d'una forma més o manco democràtica per una part de la població. L'Ajuntament d'Inca era governat per un batle elegit pel governador. Així doncs, durant quatre anys, el batle, Antoni Fluxà, i el seu equip de regidors hagueren d'actuar sense tenir el suport democràtic dels inquers. Aquesta manca de representativitat va suposar que el poble no veiés l'Ajuntament com una cosa pròpia i acostada a ell.

Si ens centram en l'anàlisi sobre el funcionament de l'Ajuntament predemocràtic hem de dir que durant el primer any de la Transició, entre finals de 1975 i principis 1976, la situació va ser de relativa tranquil·litat. El batle mantenia el control de les carteres més importants amb l'ajuda d'un nombre de regidors molt reduït, mentre que les carteres menys importants eren cedides a la resta de regidors. Poques coses havien canviat a Inca respecte a èpoques anteriors. Per exemple, quan a l'estiu de 1976 el batle inaugurava la depuradora, les primeres paraules que pronunciava en el seu discurs eren de record per a "*el Caudillo Franco*"⁴⁸. La gestió municipal es feia amb relativa tranquil·litat, els plens transcorrien sense enfrontaments i la majoria de regidors es limitava a rebre informació i a dir que sí als diferents punts de l'ordre del dia.

Però aquesta tranquil·litat es va rompre a finals de 1976. En aquests moments, a nivell nacional i regional es produeix una vertadera eclosió de partits polítics⁴⁹. La major part de membres de l'antic consistori es va anar posicionant en torn a determinats corrents i partits polítics. A més, les eleccions al Congrés i al Senat s'havien de celebrar l'any següent. Encara que el govern Fluxà no va suportar una oposició ciutadana forta, sí que hi hagué alguns grups més o manco opositors. A les pàgines de la premsa local inquera es comencen a veure crítiques dels ciutadans al govern municipal. Durant l'estiu del 1976 s'havien presentat unes Normes Urbanístiques. Ràpidament es parlà de favoritismes i molts d'inquers estaven decidits a presentar alegacions. L'Obra Cultural Balear ho aprofità per organitzar una taula rodona amb arquitectes i advocats i per discutir els pros i els contres de les Normes. A finals del 1976 la premsa parlava obertament de possibles candidats socialistes a la batlia, de la gestió desencertada de Fluxà i de la necessitat d'acostar més a la població la gestió municipal⁵⁰. Alguns inquers, segurament els més actius i conscienciats, demanaven canvis. Es demanava que la bandera mallorquina estigués present en el balcó juntament amb la de l'estat⁵¹. Es parlava d'organitzar una vaga general si no es cobrien les places de dentista i oculista i es construïa ràpidament un ambulatori⁵².

⁴⁸ *Setmanari Dijous*, 23 de juliol 1976

⁴⁹ AA. DD. (1995): *Memòria Viva*, ed. PromoMallorca, pp. 75-78

⁵⁰ *Setmanari Dijous*, , 25 d'agost , 9 de setembre i 2 de desembre 1976

⁵¹ *Setmanari Dijous*, 5 d'agost 1976

⁵² *Setmanari Dijous*, 9 desembre 1976

També, en aquells anys, es criticava l'excessiu i descontrolat creixement urbanístic, sobretot en el centre històric. L'any 1976 s'havia enderrocat l'antic casal de can Monroig, a la Plaça d'Espanya i en el seu lloc s'hi estava construint un gran edifici, una vertadera massa de ciment que desequilibrava urbanísticament la petitesa de la plaça. La construcció d'aquest edifici va ser utilitzada per criticar la classe dirigent inquera. Per exemple, en el **Setmanari Dijous** es podia llegir, en referència a aquest edifici, *“es un pegatoste a más no poder. Pero esto no se ha prohibido por que estas viviendas van destinadas... a personas que <<casi-falta-burguesas>> que son las que llevan con un solo dedo de la mano la dirección de Inca... Nadie se ha opuesto a su edificación porque está apoyado por estas familias... pido disculpas a los que he ofendido, pero he sido sincero al máximo”*⁵³.

Els debats polítics es vivien també dins el mateix ajuntament. L'estiu del 1976 es parlava de que alguns regidors podien ser cessats com a conseqüència dels problemes interns de l'ajuntament⁵⁴. Per l'abril de l'any següent, el 1977, ja es parlava d'un debat acalorat a la sessió plenària del consistori⁵⁵. Allò de que es treballava amb tranquil·litat i en equip en el consistori presidit per Fluxà havia deixat de ser cert. S'observaven fisures i començaven les discussions. En ple del mes d'abril de 1977 el regidor Sureda, llavors molt influent en el gremi de la pell, anunciava al batle que els treballadors del sector deixarien de pagar l'impost de circulació si no s'arreglaven els carrers i denunciava, indirectament, el batle d'esfaltar camins rurals sense necessitat. Aquestes denúncies provocaren, diu la crònica del Dijous, que se sentissin a la sala de plens paraules malsonants, gruixades i ofensives. En aquest mateix ple el regidor Bartomeu Alzina, en el torn de precís i preguntes, demanà als regidors que donassin suport a la cooficialitat de la llengua catalana.

Les desavinences dins el consistori Fluxà es feren més visibles l'any següent. A finals de febrer presentava la seva dimissió el regidor Antoni Mateu. En una entrevista oferida al **Setmanari Dijous** es mostrava força crític amb el consistori Fluxà i afirmava que *“Inca, política y administrativamente hablando, ha sido siempre manipulada y dirigida por señores que, de una forma y otra, han querido imponer su criterio, sin tener mucho en cuenta las opiniones de sus compañeros, los cuales al ser responsables ante la opinión pública quedan en entredicho”*⁵⁶. Però el tema clau del 1978 va ser la necessitat de construir arcades a la Gran Via Colom. La unitat dels regidors es va rompre, uns estaven a favor, altres en contra. Les decisions importants de l'Ajuntament,

⁵³ *Setmanari Dijous*, 22 abril 1976

⁵⁴ *Setmanari Dijous*, 23 de juliol 1976

⁵⁵ *Setmanari Dijous*, 7 d'abril 1977

⁵⁶ *Setmanari Dijous*, 28 de març 1978

que durant anys s'havien pres per unanimitat, ara eren contestades per alguns regidors⁵⁷.

5.2.- Les primeres eleccions i partits polítics

Entre 1975 i 1979 es varen celebrar les primeres eleccions democràtiques i aparegueren els primers partits polítics a nivell local d'ençà de la Segona República. A principis d'estiu de 1976 des del PSOE ja es parlava de candidats a batlia. Afirmentaven que tenien uns 84 afiliats i que presentarien a Simó Mestre com a alcaldable⁵⁸. En els mesos següents es va presentar a Inca el PSOE renovat de Felipe González i el PSI⁵⁹. A finals d'octubre l'ambient polític inquer s'animava. Es parlava de que alguns polítics locals del règim ja s'estaven posicionant en torn als nous partits. Inclús alguns s'havien desplaçat a Madrid i Barcelona amb la intenció de connectar amb dirigents polítics estatals⁶⁰.

Les eleccions al congrés i al senat de juny de 1977 demostraren que a Inca la UCD tenia una gran acceptació, ja que més de la meitat de l'electorat havia elegit aquesta opció política⁶¹. En aquells moments, ja es parlava de que UCD i PSOE es repartirien el consistori. Mentre tant, a l'agrupació local d'UCD s'estava discutint qui seria el cap de llista: si Joan Morell, si Joan Togores o Tomàs Vaquer i s'aconseguia que Fluxà passàs a formar part del partit. Els rumors sobre les eleccions locals s'escampaven ràpidament. Per exemple, al **Setmanari Dijous** es comentava que, en un futur no molt llunyà, Fluxà deixaria la candidatura de batle a Jaume Beltran i que aquest estaria acompanyat per regidors pròxims als "hombres Albadalejo" i a altres empresaris⁶². Però al final els dirigents de la UCD consideraren que Fluxà era un llastre dins el partit i que no era necessari per al partit. Per a desfer-se d'ell el mes de novembre de 1978 la UCD va emetre un dur comunicat⁶³. Acusava el batle Fluxà de retardar la gestió municipal, de dur a terme una política cultural i educativa deficient, de la mala gestió en el cobrament de contribucions especials i de la desaparició del cadafal de la Plaça d'Espanya. Poques setmanes després Fluxà anunciava que deixava la UCD i afirmava que no feia comptes presentar-se a les eleccions municipals⁶⁴.

⁵⁷ El mes de maig de 1978 un article anònim en el **Setmanari Dijous** comentava que "en las votaciones surgieron dos criadas responentas; el equipo comienza a resquebrajarse. Lo de equipo son palabras. Y las decisiones que antes se tomaban por unanimidad, ahora ya no son tales. ¡Qué tiempos aquellos! Si se descuidan hasta puede peligrar en consenso." *Setmanari Dijous*, 4 de maig 1978

⁵⁸ *Setmanari Dijous*, 5 d'agost i 25 d'agost de 1976

⁵⁹ *Setmanari Dijous*, 30 de setembre 1976

⁶⁰ *Setmanari Dijous*, 21 d'octubre 1976

⁶¹ Vots obtinguts pels partits més votats a les eleccions de 1977: UCD 5546 (54,6%), PSOE 2739 (27%), Alianza Popular 539 (5,3%), PCE 425 (4,2), Unió Autonomista 394 (3,9%), altres partits 499 (5%).

⁶² *Setmanari Dijous*, 26 de gener 1978

⁶³ *Setmanari Dijous*, 9 de novembre 1978

⁶⁴ *Setmanari Dijous*, 16 de novembre 1978

De la resta de partits, se'n tenen poques notícies. Del PSM sabem que per octubre de 1978 organitzava una festa a l'ermita de santa Magdalena. Pel desembre tenia previst celebrar el seu congrés a Inca i ocupar un local per poder organitzar millor les properes eleccions municipals. Per la seva part, els comunistes també s'estaven organitzant força a finals de desembre de 1978 de cara a les eleccions municipals.

6.- LES ELECCIONS LOCALS I EL PRIMER CONSISTORI DEMOCRÀTIC (1979-1981)

6.1.- Les eleccions locals de 1979

Arribà l'any 1979. Era el moment definitiu. S'havia d'elegir batle, un càrrec polític molt pròxim als electors. A principis de febrer es varen presentar les candidatures. El PSOE presentava en els primers llocs a Jaume Comas, Manuel Rodríguez, Pedro Mendoza, Antonio Jiménez i Antoni Carrasco. El PCIB presentava a Antoni Mestres, Ramon Figuerola i a Joan Albert Coll. Convergència Democràtica (CD), pròxima a Alianza Popular, presentava a Pedro Ballester i Jaume Llompert. La Candidatura Progressista Independent⁶⁵ (CPI) presentava a Jaume Crespí, Jaume Armengol, Llorenç Rigo, Guillem Coll i Antoni Armengol. La UCD presentava a Antoni Pons, Jaume Beltran, Antoni Perelló, Pere Sureda, Joan Morell i Joan Fluxà, entre d'altres.

Abans de les eleccions municipals s'havien de celebrar, a principis de març, eleccions generals. En aquests comicis la UCD va tornar esser l'opció més votada a Inca, però havia perdut fins a un 7% dels vots respecte a les eleccions de 1977. En canvi el PSOE, AP i PCIB havien obtingut un percentatge de vots lleugerament superior respecte a 1977. Per tant, la UCD ja no confiava obtenir una majoria absoluta a les eleccions municipals. Els seu candidat, Antoni Pons, afirmava que es veia com a clar candidat a la batlia, però amb el suport d'altres partits amb els que estava disposat a col·laborar⁶⁶. El PSOE, per boca del seu cap de llista Jaume Comas, veient els resultats de les eleccions generals, ja abans de celebrar les municipals, es posava a l'oposició i afirmava que no pensaven realitzar una política de consens i que potenciarien les AA VV i defensarien el treballador. Els comunistes encapçalts per Antoni Mestre i Ramon Figuerola feien comptes dur a terme una política de mobilització de masses. La dreta, encapçalada per Pedro Ballester, afirmava que la seva llista estava formada per persones netes i honrades i que treballarien per Inca. Finalment, els independents de la CPI desitjaven que l'Ajuntament fos la casa del poble i el motor que impulsàs la vida de tots els ciutadans.

⁶⁵ Aquesta candidatura estava formada per membres del PSM, de l'associació local de pagesos i per inquers independents.

⁶⁶ *Setmanari Dijous*, 8 de març 1979

Celebrades les eleccions municipals el consistori quedava distribuït de la següent manera: 2 regidors per a Convergència Democràtica, 2 per al PCIB, 4 per al PSOE, 5 per a la CPI i 8 per a la UCD. Per elegir batle, amb aquests resultats, era necessari dur a terme pactes de govern o de gestió entre els partits. Dia 19 d'abril era el dia assenyalat per a que els nous polítics democràtics prenguessin possessió dels seus càrrecs i elegissin batle. Amb els vots del PSOE, PCIB i CPI Jaume Crespí, cap de llista del grup independent, va ser elegit batle, el primer batle de la nova democràcia. Seguidament, els grups progressistes es repartiren els càrrecs de les comissions municipals. L'oposició quedava en mans d'UCD i CD. En el seu primer discurs públic Jaume Crespí devia albirar que el seu futur com a batle seria difícil. Deia que *“la càrrega serà molt pesada, però amb l'ajuda de tots hem de sortir en davant”*. Realment, el seu mandat fou molt problemàtic. Els membres de l'inicial pacte de progrés ràpidament es dividiren i l'ajuntament patia contínues crisis de governabilitat

6.2.- El primer consistori democràtic (1979 i 1981)⁶⁷

Entre 1979 i 1981, el primer consistori democràtic es va caracteritzar per una gran inestabilitat, per una aferrissada lluita política i per una manca d'enteniment entre els seus integrants. L'inicial pacte de forces progressistes, PSOE, CPI i PCIB, es va enfonsar a les primeres setmanes de funcionament. En el primer ple ja s'hi produïren contínues interrupcions i es comprovava la manca de pràctica en el debat democràtic. Els regidors del PSOE, Comas i Rodríguez, i els del PCIB mostraven una actitud excessivament crítica i creaven debats que tenien poc a veure amb l'inicial ordre del dia. En els plens i reunions de permanent municipal d'aquell estiu de 1979 tot era tema de debat. Inclús, es discutia llargament si el Sant Crist havia de presidir la sala.

La primera crisi important del nou consistori democràtic començà a principis de juliol. Els regidors que donaven suport al batle, li retiraren. Crespí, per continuar governant, havia de rebre el suport dels regidors de centre-dreta. A més, dins la CPI hi havia fortes discrepàncies, fins i tot el batle n'havia estat expulsat, i es comentava que el PSM, llavors encapçalat per Jaume Armengol, volia controlar la CPI. Davant aquesta situació membres de la CPI com Bernat Amengual, Antoni Colomer i Agapito Martínez abandonaren la Candidatura Progressista Independent, ja que estaven en desacord amb l'expulsió de Crespí i *“no acceptaven la poca humanitat dels partits avançant sempre les seves decisions, sobretot el PSM, preses per un parell de dirigents i imposades als militants.”*⁶⁸ En el ple del mes de juliol el batle presentava una reestructuració de les comissions. Però alguns membres del ja romput pacte de progrés s'hi mostraren en desacord.

⁶⁷ Com a la resta de comunicació, en aquest apartat, l'única font utilitzada ha estat el *Setmanari Dijous*. En general, i no sempre, aquest mitjà de comunicació pareix que no es va mostrar gaire favorable a les actituds dels regidors del PSOE i del PCIB. Tot el contrari respecte al batle Jaume Crespí i la UCD.

⁶⁸ *Setmanari Dijous*, 12 de juliol 1979

Hi hagué un recés, després del qual el batle presentà la dimissió. Immediatament, els regidors del PCIB, del PSOE i tres de la CPI (Jaume Armengol, Antoni Armengol i Guillem Coll) l'acceptaren. Es passà a votació: UCD i CD estaven en contra de la dimissió; PSOE, PCIB i els tres regidors de la CPI hi estaren a favor; Llorenç Rigo es va abstenir⁶⁹. El consistori estava dividit. El centre i la dreta donava suport a Crespí. La resta de partits, que abans li havien donat el suport, ara l'hi negaven. Passats uns dies, la premsa local reflectia les opinions dels diferents partits sobre la situació política. El PSOE afirmava que per a ells Crespí ja no era el batle d'Inca i que Crespí els havia marginat a l'hora de repartir les comissions. A finals de juliol es va celebrar un ple per repartir de nou les comissions. Durant la sessió, els comunistes i el PSOE criticaren durament el batle, mentre que Jaume Armengol, parlant en nom de la CPI-PSM, considerava que el nou repartiment de comissions no era bo, però l'acceptava amb l'esperit de servir a Inca⁷⁰. Les noves comissions s'aprovaren amb els vots de la CPI, UCD i CD. L'inicial pacte de progrés s'havia desfet i apareixia una nova majoria.

Quan semblava que la crisi estava tancada, els regidors del PSOE i els comunistes començaren, el mes d'agost, una vaga de fam per exigir al batle la celebració d'un ple extraordinari. La notícia va saltar a tota la premsa regional. A principis de setembre es va realitzar el ple. La crònica periodística diu que va ser un desgavell. Els regidors de l'oposició presentaren moltíssimes mocions. Segons el regidor Llompart, de Convergència Democràtica, cap d'aquelles mocions era legal ja que abans de presentar-se a ple havien de ser estudiades per la respectiva comissió o s'havia d'aprovar la seva urgència⁷¹.

A finals de desembre del 1979, els regidors de l'esquerra presentaren, en un ple, el seu desacord amb la gestió del batle. Aquest moment fou aprofitat pels regidors de la CPI, Llorenç Rigo, Jaume Armengol i Antoni Armengol, teòrics suports del batle, per a presentar la dimissió dels seus càrrecs. Afirmaven que la situació política municipal era suïcida i que no volien participar en una política que no responia a les seves promeses electorals⁷². La crisi tornava estar servida. A més, es rumorejava que la UCD podria estar pactant amb el PSOE un nou govern municipal. Inclús regidors de la UCD, Beltrán, Morell i Sureda, contraris a aquests pactes, estaven disposats a dimitir si es complien els rumors⁷³. Durant els primers mesos de 1980 pareix que hi va haver reunions entre tots els partits del consistori per tal d'aconseguir un consens i un programa d'actuació comuna. Però no es va arribar a cap acord. Segon sembla un article aparegut a la premsa i redactat pel número u d'UCD, Antoni Pons, va provocar que els socialistes i comunistes no

⁶⁹ *Setmanari Dijous*, nota 18

⁷⁰ *Setmanari Dijous*, 26 de juliol 1979

⁷¹ *Setmanari Dijous*, 13 de setembre 1979

⁷² *Setmanari Dijous*, 13 de desembre 1979

⁷³ *Setmanari Dijous*, 3 de gener 1980

volguessin pactar amb UCD. En el ple del mes de març es va presentar una nova remodelació del govern on UCD tendria 3 carteres, CPI 3 i CD 2. Finalment, va ser aprovada amb els vots contraris del PSOE i PCIB⁷⁴. Davant aquesta nova remodelació el PSOE afirmava que el batle havia pactat definitivament amb la dreta i que sabien que, a les poques setmanes d'haver estat elegit, l'inicial pacte de progrés havia estat romput pel mateix batle. A més, el PSOE acusava als membres de la CPI d'incoherència ja que en un principi havien fet fora al batle de la seva pròpia candidatura i llavors li havien donat suport⁷⁵.

Un any després d'aquesta remodelació, l'abril de 1981, el batle anunciava la necessitat de renovar la composició de les comissions, ara, amb la presència de tots els partits. Per tal de negociar els possibles canvis es va crear una comissió integrada per un representat de cada un dels partits⁷⁶. A finals de maig, Crespí presentava davant el ple una nova estructura de les comissions. No s'arribà a cap acord i la proposta del batle només tingué el suport d'UCD. La resta de partits es mostraren contraris o s'abstengueren.

A partir d'aquell moment els fets es precipitaren i es veu que la majoria de partits ja tenien molt clar que no volien Jaume Crespí com a batle. Només faltava aclarir qui seria el nou batle. Des de llavors, el PSOE feu més oposició que mai. A final de juny de 1981 acusava a Crespí de favoritisme amb l'obertura d'un negoci a Inca, possiblement vinculat a membres de la UCD⁷⁷. Al mateix temps, els regidors de la CPI dimitiren per enèsima vegada dels seus càrrecs a l'ajuntament i se situaren de nou a l'oposició. Mentres tant, els pressuposts de 1981 restaven sense aprovar. A principis de juliol es parlava clarament de la dimissió del batle i de que s'estaven desenvolupant les primeres reunions per a decidir qui seria el nou batle. A finals de juliol Crespí presentava els pressuposts al ple de l'Ajuntament. No foren acceptats. Tot seguit va presentar la dimissió irrevocable⁷⁸. Dies després a la premsa local apareixien els primers rumors sobre possibles candidats. Es deia que quasi amb tota seguretat seria batle Antoni Pons, però també ho podia ser Jaume Armengol.

En el ple de principis d'agost s'havia de decidir si acceptava la dimissió del batle. En aquest ple Jaume Crespí feu balanç dels dos anys de gestió. Agraí als regidors, funcionaris i col·laboradors la feina que havien fet i el suport que li havien donat i tingué unes paraules d'agraïment per a la seva esposa. La crònica del ple diu que la veu de Crespí es va rompre en aquell moment i unes llàgrimes li redolaren per la cara. Tot seguit, es passà a votació l'acceptació o no de la

⁷⁴ *Setmanari Dijous*, 13 de març 1980

⁷⁵ *Setmanari Dijous*, 20 de març 1980

⁷⁶ *Setmanari Dijous*, 30 d'abril 1981

⁷⁷ *Setmanari Dijous*, 25 de juny 1981

⁷⁸ *Setmanari Dijous*, 30 de juliol 1981

dimissió. El públic present a la sala va exigir que els regidors expressassin el seu vot en veu alta. Així es va fer. Els regidors del PSOE, del PCIB i de la CPI l'acceptaren, els d'UCD i CD s'abstingueren. Crespí deixava de ser batle⁷⁹.

Un mes després, UCD i PSOE sorprengueren els inquers i anunciaren que a nivell provincial havien arribat a un acord. El PSOE donava suport a UCD per elegir Antoni Pons com a batle i, com a contrapartida, Jaume Comas havia d'ocupar el càrrec de tinent de batle⁸⁰. Els grups que durant dos anys havien estat enemics irreconciliables, ara, havien pactat col·laborar junts amb la gestió del municipi. Aquest fet va provocar la reacció negativa de la resta de partits. Figuerola, pels comunistes, opinava que davall aquest acord hi havia negociacions subterrànies i que Pons no era el més indicat per regir la ciutat. Jaume Armengol considerava que el batle s'hauria d'haver elegit per consens entre totes les forces del consistori. Per la seva part, Jaume Beltran, de la UCD, apuntava que aquest pacte, encara que no era la solució més bona, era una de les possibles. Finalment, Jaume Crespí qualificava el pacte de molt estrany. En el ple on es va elegir Pons com a batle, Crespí va felicitar Jaume Comas del PSOE perquè havia aconseguit un doble objectiu: haver-lo fet dimitir a ell com a batle i haver aconseguit la primera tinència de batlia.

D'aquesta manera es posava fi a dos anys de contínues crisis, de successiu pactes, de llargues etapes d'instabilitat, però, també, a una època a partir de la qual es va començar a decidir el futur de la ciutat de forma democràtica i oberta. Estava acabant una de les etapes més importants de la Transició a Inca. A partir de llavors, Antoni Pons va governar la ciutat durant deu anys amb un estil molt diferent al de Jaume Crespí.

⁷⁹ *Setmanari Dijous*, 13 d'agost 1981

⁸⁰ *Setmanari Dijous*, 3 de setembre 1981